5 ප්‍රත්‍යයාර්ථ නාම

ප්‍රති + අය යන විග්‍රහයට අනුව පදයක අග සිට එම පදයේ අර්ථයට බලපෑම් කිරීම ප්‍රත්‍යයවල ලක්ෂණය යි. එවැනි විශේෂ ප්‍රත්‍යය සමූහයක් ඇසුරෙන් සකසා ගනු ලබන නාම, ප්‍රත්‍යයාර්ථ නාම යනුවෙන් හැඳින්වේ. ඒ විශේෂ ප්‍රත්‍යය නිසා එම නාමවලට විශේෂ අර්ථයක් ලැබීම ප්‍රත්‍යයාර්ථ නාමවල ලක්ෂණය යි. ප්‍රත්‍යයාර්ථ නාම තද්ධිත හා කෘදන්ත වශයෙන් කොටස් දෙකකි.

තද්ධිත

ගැමියා හා තොටියා අතර ඇතිවූ හබය නැවියා මැදිහත්වීමෙන් සන්සිඳිණි.

මේ වැකියේ කළු අකුරින් යෙදී ඇති ගැමියා, තොටියා, නැවියා, යන පද විමසමු. මේ සියල්ල ම නාම පද බව පැහැදිලි ය. ගම, තොට, නැව පදත් ගැමියා, තොටියා, නැවියා යන පදත් අතර ඇත්තේ, කවර සබඳතාවක් ද' යි විමසමු. ඒ අනුව ගැමියා, තොටියා, නැවියා යන පද උපදින්නේ මෙසේ ය.

ගම් + ඉ = ගැමි

ගම් යන නාමයට ඉ ප්‍රත්‍යය එක් වීමෙන් ගැමි යන්න සැකසී ඇත. ගමෙහි වූ තැනැත්තා, ගමෙහි වසන්නා, ගමෙහි වූයේ යන අදහස් ගැමි යන්නෙන් ලැබේ. මෙසේ 'ඉ' ප්‍රත්‍යය නිසා ගම් යන නාමයට විශේෂ අර්ථයක් එක් වූ බව පෙනේ.

තොට + ඉ = තොටි

තොටෙහි නියුතු තැනැත්තා හෙවත් තොටෙහි නියුතු වූයේ තොටියා ය. නැවි යන්න ද මේ අයුරින් සැකසී ඇත. මෙසේ සකසා ගන්නා තද්ධිත නාමවලට නැවත විභක්ති ප්‍රත්‍යය එක් කිරීමෙන් සියලු විභක්තිවල වර නැගිය හැකි ය.

තොට	+ ඉ + ආ	=	තොටියා
තොට	+ ඉ + ඕ	=	තොටියෝ

ආදී වශයෙනි. මේ ආකාරයට නාම මූලයකට විශේෂිත වූ තද්ධිත ප්‍රත්‍යය එක් කිරීමෙන් තද්ධිත නාම සකසා ගත හැකි බව පැහැදිලි ය.

විවිධ අරුත් දෙන තද්ධිත ප්‍රත්‍යයෝ

ඉ	මුවා	තර	තම	වත්	මත්	ඉති	අටි	අටු	අස්
අත්	බ	තා	අ	උ	අළ	ආණ	අණු	අණි	

නාම මූලයකට විවිධ අරුත් සහිත තද්ධිත ප්‍රත්‍යයන් එක් වී සෑදෙන අයුරු බලන්න.

නාම මූලය	තද්ධිත ප්‍රත්‍යය	තද්ධිත පදය	අර්ථය
ගම්	ඉ	ගැමි	ගමෙහි වසන්නා
තොට	ඉ	තොටි	තොටෙහි නියුක්ත වූයේ
නකත්	ඉ	නැකති	නැකත් දන්නේ
දහම්	ඉ	දැහැමි	දහම්හි හැසිරෙනුයේ
සෙල්	මුවා	සෙල්මුවා	සෙලින් කරන ලද්දේ
ගුණ	වත්	ගුණවත්	ගුණ ඇත්තේ
දිරි	මත්	දිරිමත්	දිරිය ඇත්තේ
මිහිරි	තම	මිහිරිතම	අතිශය මිහිරි වූයේ
ප්‍රිය	තර	ප්‍රියතර	වඩා ප්‍රිය වූයේ
පොඩි	ඉති	පොඩිති	ඉතා පොඩි වූයේ
දිග	අටි	දිගටි	දිගට හුරු
ඉහ	අටි	ඉහටි	ඉහ පෙදෙස
වක	අටු	වකුටු	වක බොහෝ වූයේ
වරල්	අස්	වරලස්	වරල ම
මුදුන්	අත්	මුදුනත්	මුදුන ම
මෙ	බ	මොබ	මෙතැන
මුදු	තා	මුදුතා	මෘදු බව

නොමිලේ බෙදා හැරීම පිණිසයි

ගම්	අ	ගම	ගමෙහි උපන්
නෙත්	උ	නෙතු	නෙත් ම
ඉස්	අළ	ඉහළ / ඉසළ	ඉස් පෙදෙස
පිය	ආණ	පියාණ	ගරු කටයුතු පියා
පුත්	අණු	පුතණු	ගරු කටයුතු පුතා
මා	අණි	මෑණි	ගරු කටයුතු මව

ක්‍රියාකාරකම 5.1

පහත සඳහන් පාඨවල ඇති තද්ධිත පද තෝරා ලියන්න.

* ''සිරිමත් බඹ සිරසෙහි පා පිසිනා
  සැරියුත් මහ මුගලන් පිළිවෙළිනා''

* ''වැඳ මුනිඳු සරණත
  මුදුන් මලසුන් මුදුනත''

* ''පියාණෙනී මා නැවත උපන්නොත්
  අපාර වූ මේ සංසාරේ ඔබේ ම පුතු වේවා''

* ''අනෝතත්ත විල නෙළුම නෙළාලා
  පීරා වරලස හිස ගවසාලා''

* ''මනමත් කරවන දන මුළු දෙරණා
  රසවත් වන වෙණ නද නද කරනා''

* ''අරිටු ලිය තුගුණය නිසා
  වකුටු මිණ ලක් මෙන් කුසා''

* ''අඩවන් වූ දෙනෙතින් ගලනා
  මෙත් මුදිතා කරුණා දහරා''

ක්‍රියාකාරකම 5.2

පහත සඳහන් අර්ථ ප්‍රකට කරන තද්ධිත නාම ලියන්න.

1. දෑවයෙන් කරන ලද =
2. කර ප්‍රදේශය =
3. කැඳ ටික =
4. පින් ඇත්තේ =
5. නගරයෙහි වසන්නේ =
6. සුව බව =
7. ගරු කටයුතු පුතා =
8. නෙත් ම =
9. වඩාත් ම රළු වූයේ =
10. ඉසුරු ඇත්තේ =

මාතෘ භාෂාගත තද්ධිත ප්‍රත්‍යයෝ

ඉහත දැක්වූ, සිංහල භාෂාවට ආවේණික තද්ධිත ප්‍රත්‍යය හා තද්ධිත පදවලට අමතර ව සංස්කෘත භාෂාවට අයත් තද්ධිත ප්‍රත්‍යය හා තද්ධිත පද රාශියක් සිංහල භාෂාවේ යෙදෙන බව දක්නට ඇත. පහත දැක්වෙන්නේ එයින් කිහිපයකි.

ඊය ප්‍රත්‍යය	-	විදේශ	+	ඊය	=	විදේශීය
ඉෂ්ඨ ප්‍රත්‍යය	-	ධර්ම	+	ඉෂ්ඨ	=	ධර්මිෂ්ඨ
ය ප්‍රත්‍යය	-	අධිපති	+	ය	=	ආධිපත්‍යය
ඊන ප්‍රත්‍යය	-	කුල	+	ඊන	=	කුලීන

ක්‍රියාකාරකම 5.3

පහත සඳහන් තද්ධිත පදවල නාම මූලය හා තද්ධිත ප්‍රත්‍යය වෙන්කර දක්වන්න.

1. මාණ්ඩලික
2. ප්‍රාචීන
3. කෞශල්‍යය
4. විද්‍යාලයීය
5. ඖදාර්යය
6. දක්ෂතා
7. ජානපදික
8. ශිෂ්‍යත්ව
9. පෞද්ගලික
10. ජ්‍යෙෂ්ඨ

කෘදන්ත

බැලූ බැලූවන්ගේ, ඇසූ ඇසූවන්ගේ, **සිතූ සිතූවන්ගේ,** සිත් බුද්ධාලම්බන ප්‍රීතියෙන් **පොබයන** ශ්‍රී දළදා පෙරහැරේ, **කස පුපුරවන්නෝ** ඉදිරියෙන් ම ගමන් කරති. ඉන් පසු **බෙර වයන්නෝ** ද කොඩි සේසත් **ගත්තෝ** ද ගමන් කරති. **වැයෙන** බෙර තාලයට **නටන නැට්ටුවෝ** පසුව පැමිණෙති. **නැටුම්, ගැයුම්, වැයුම්වලින්** ද විවිධ පෙරහැර **සැරසිලිවලින්** ද සමන්විත මේ මහා පෙරහැර සියල්ලන්ගේ සිත් ඇද බැඳ ගනියි.

ඉහත ඡේදයේ තද කළු අකුරින් මුද්‍රණය වී ඇත්තේ නාම පද රාශියකි. එහෙත් ඒ නාම පද සියල්ල ම සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ දැකිය හැකි නාම පදවලට වඩා වෙනස් ය. ඒවායෙහි පවතින විශේෂත්වය නම් ඒ හැම නාම පදයක් ම සැකසී ඇත්තේ නාම මූලයකින් නොව ක්‍රියා මූලයකින් වීම යි. ක්‍රියා මූලයකට ප්‍රත්‍යය එක් වී ඒ නාම පද සැකසී ඇති අයුරු බලන්න.

ක්‍රියා මූලය	කෘදන්ත ප්‍රත්‍යය	කෘදන්ත නාමය
බල	ඌ	බැලූ
අස	ඌ	ඇසූ
සිත	ඌ	සිතූ
පොබය	න	පොබයන
පුපුර+ව	න	පුපුරවන
වය	න	වයන
වය+එ	න	වැයෙන
නට	න	නටන
නට	උ	නැට්ටුවෝ (නට+උ+ඕ)
නට	උම්	නැටුම්
ගය	උම්	ගැයුම්
වය	උම්	වැයුම්
සරස	ඉලි	සැරසිලි

මේ ආකාරයට ක්‍රියා මූලයකට කෘදන්ත නම් විශේෂ ප්‍රත්‍යයන් එක් වී සැකසෙන නාම කෘදන්ත නාම ලෙස හැඳින්වේ.

කෘත් + අන්ත යන පද සන්ධි වීමෙන් කෘදන්ත යන්න සෑදී ඇත. කෘත් යනු ක්‍රියා මූලයකට අගින් යෙදෙන ප්‍රත්‍යය විශේෂයකි. එම විශේෂ ප්‍රත්‍යය අන්තයේ යෙදී කෘදන්ත නාම සැකසෙන නිසා එම නාමවලට කෘදන්ත යන නම යෙදී ඇත.

කෘදන්ත නාම ද සෙසු නාම මෙන් විභක්තිවල වරනැගිය හැකි ය.

ක්‍රියා මූලය	කෘදන්ත ප්‍රත්‍යය	කෘදන්ත පදය	විභක්ති ප්‍රත්‍යය	කෘදන්ත නාම පදය
ලිය	න	ලියන	ආ	ලියන්නා
ලිය	න	ලියන	ඕ	ලියන්නෝ
ලිය	න	ලියන	ආට	ලියන්නාට
ලිය	න	ලියන	ආගේ	ලියන්නාගේ

මේ ආකාරයට සියලු ම විභක්තිවල ඒකවචන බහුවචන වශයෙන් කෘදන්ත නාම වර නැගීමට පුළුවන.

කෘදන්ත ප්‍රභේද

ප්‍රත්‍යයවල පවතින විවිධාර්ථවත් බව නිසා කෘදන්ත, ප්‍රභේද හතරකි.

1. කර්තෘ කාරක කෘදන්ත
2. කර්ම කාරක කෘදන්ත
3. භාව කාරක කෘදන්ත
4. කරණ කාරක කෘදන්ත

1. කර්තෘ කාරක කෘදන්ත

කර්තෘ හෙවත් ක්‍රියාව කරන්නා හඟවන්නේ කර්තෘ කාරක කෘදන්ත යි. එය වර්තමාන හා අතීත වශයෙන් කොටස් දෙකකි.

* වර්තමාන කාල කර්තෘ කාරක කෘදන්ත

එහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය :- නු, න, නා

උදා :-	නට	+ නු	=	නටනු
	ලිය	+ න	=	ලියන
	කිය	+ නා	=	කියනා

* අතීත කාල කර්තෘ කාරක කෘදන්ත

එහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය :- ඉ, උ, ඌ, ඈ

උදා :-	පිහිට	+	ඉ	=	පිහිටි
	ගත්	+	උ	=	ගතු
	ලිය	+	ඌ	=	ලියූ
	ක	+	ඈ	=	කෑ

2. කර්ම කාරක කෘදන්ත

කර්මය හෙවත් කර්තෘගේ ක්‍රියාවට යටත් වන අවස්ථාව හඟවන්නේ කර්මකාරක කෘදන්ත යි. එය ද වර්තමාන හා අතීත වශයෙන් ප්‍රභේද දෙකකි.

* **වර්තමාන කාල කර්ම කාරක කෘදන්ත.**

මෙහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය කර්තෘ කාරක කෘදන්තවල යෙදෙන නු, න, නා ප්‍රත්‍යයන් ම ය. වෙනස නම් ක්‍රියා මූලයටත් ප්‍රත්‍යයටත් අතර ''එ'' යෙදීම හා ස්වර පෙරළිය යි.

උදා :-	බල	+	එ	+	නු	=	බැලෙනු
	බල	+	එ	+	න	=	බැලෙන
	බල	+	එ	+	නා	=	බැලෙනා

* **අතීත කාල කර්ම කාරක කෘදන්ත.**

මෙහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය :- උණු, උණ

උදා :- කප	+	උණු	=	කැපුණු
මර	+	උණ	=	මැරුණ

3. භාව කාරක කෘදන්ත

කර්තෘ හෝ කර්ම අර්ථයක් නොදෙන, භාවය පමණක් හැඟවෙන නාම භාව කාරක කෘදන්ත යි.

මෙහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය :- නු, උම්, ඊම්, ඉලි, මන්

උදා :- නට	+	නු	=	නටනු
ලිය	+	උම්	=	ලියුම්
බල	+	ඊම්	=	බැලීම්
මතුර	+	ඉලි	=	මැතිරිලි
කිය	+	මන්	=	කියමන්

4. කරණ කාරක කෘදන්ත

කරණාර්ථය ප්‍රකට කරන්නේ කරණ කාරක කෘදන්ත යි.

මෙහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය :- න, නා

උදා :- කඩ	+	න	=	කඩන
පිස්	+	නා	=	පිස්නා

ක්‍රියාකාරකම 5.4

පහත සඳහන් පද්‍ය පන්තියේ තද රතු අකුරින් දක්වා ඇති කෘදන්ත පදවල ක්‍රියා මූලය හා කෘදන්ත ප්‍රත්‍යය වෙන්කර දක්වන්න.

නොමිලේ බෙදා හැරීම පිණිසයි

කුරක්කන් හේන

මුලදී කැලේ හැටි බැලුවම කුමක් වැනී
පිහිය **නුදුටු** අපෙ මාමගෙ රැවුල වැනී
හේන කොටා ගිනි තිබ්බම කුමක් වැනී
බඳින දවසෙ එළි **කළ** මගේ මූණ වැනී

කුරක්කනේ පොඩි පැළපත කුමක් වැනී
විසි වයසේ මගෙ කම්මුලෙ **පෙනුම** වැනී
පීදීගෙන එන කුරහන් කුමක් වැනී
අලුත් ළමිස්සියකගෙ මල් හිනා වැනී

බණ්ඩි කුරක්කන් **පැද්දෙනු** කුමක් වැනී
පොඩි නෑනා දුර සිට අත **වනනු** වැනී
කිරට **නැමුණු** විට කුරහන් කුමක් වැනී
පෝරුව උඩ මනමාලිගෙ ඔළුව වැනී

පැසී **තිබෙන** රතු කුරහන් කුමක් වැනී
මඟුල් ළඟදි නෑනා ඉස වනන වැනී
කරල් කපා මලු **පුරවනු** කුමක් වැනී
අතිරස උයා මඟුලට එක් **කරනු** වැනී

කැපූ කුරක්කන් ගෙන **යනු** කුමක් වැනී
මනමාලිය කැන්දා ගෙන **යන්න** වැනී
වණ්ඩුව බැඳ **තැනූ** පිට්ටුව කුමක් වැනී
මිරිසවැටිය අව්වට **දිලිසෙනා** වැනී

ගමරාළගෙ කට එතකොට කුමක් වැනී
වලාකුළෙන් මතුවී **එන** සඳක් වැනී
ඒක **දැකපු** කම්මැලි කට කුමක් වැනී
කරත්තයට **අසුවුණු** කජු ලෙල්ල වැනී

-ජී. එච්. පෙරේරා-

නොමිලේ බෙදා හැරීම පිණිසයි

ක්‍රියාකාරකම 5.5

පහත දැක්වෙන කෘදන්ත පදවල අරුත් පැහැදිලි වන සේ යොදා වාක්‍ය නිර්මාණය කරන්න.

1. මැසිවිලි
2. යෙදුම්
3. කියමන්
4. සනසන
5. පිවිසි
6. රැඳුණු
7. වපුළ
8. බබලන
9. සැරසීම්
10. හැඬූ

ක්‍රියාකාරකම 5.6

කර්තෘ කාරක, කර්ම කාරක, භාව කාරක හා කරණ කාරක කෘදන්ත පද පහ බැගින් ලියන්න.

පුහුණුවට

දයින් නමින් හොත - කැරැ අරුතට නිසි පසන්
සපයා සදන් පස'රුත් - හිම් නො ලැගැ ලොවැ වහරන්

ධාතුවෙන් හෝ නාමයෙන් අර්ථයට සුදුසු ප්‍රත්‍යය යොදා ලෝක ව්‍යවහාරයේ සීමාවන් උල්ලංඝනය නොකොට ප්‍රත්‍යයාර්ථ පද සම්පාදනය කරගන්න.

ixl , mkd

අධ්‍යාපනයෙන් යමෙකුට මග පෙන්විය හැකි ය.
එහෙත් ඔහු කැඳවාගෙන යෑමට කිසිවෙකුට හැකියාවක් නැත.

නොමිලේ බෙදා හැරීම පිණිසයි